

POSTANOWIENIE

27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 27 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku D.D.

z udziałem C.S., M.B. i E.S.

o rozgraniczenie,

na skutek skargi kasacyjnej C.S. i E.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z 26 stycznia 2023 r., II Ca 911/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej;

2. zasądza od uczestników postępowania C.S. i E.S. solidarnie na rzecz wnioskodawczyni D.D. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia uczestnikom postępowania C.S. i E.S. odpisu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

(A.G.)

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 26 stycznia 2023 r. (sygn. akt II Ca 911/22) pełnomocnik uczestników postępowania C. S. i E. S. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach tzw. „przedsądu”, określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt.: 1, 3 oraz 4 k.p.c. Skarżący przesłankę „istotnego zagadnienia prawnego” skonkretyzowali poprzez sformułowanie dwóch kwestii polegających na konieczności wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy odnośnie do problematyki, w szczególności, z zakresu prawa i postępowania administracyjnego, to jest czy decyzja administracyjna w postaci Aktu Własności Ziemi, której okoliczności wydania wskazywałyby na dokonanie, niejako w tle, czynu zabronionego w postaci złożenia fałszywych zeznań będzie bezwzględnie nieważna i wywoła ewentualne skutki w postępowaniu rozgraniczeniowym stanowiąc podstawę do stwierdzenia nieważności takiego postępowania, a w razie odpowiedzi twierdzącej, czy Akt taki stanowiłby podstawę do stwierdzenia nieważności postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem rozgraniczeniowym, z uwagi na pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw właścicielskich do nieruchomości, której odzyskanie nie byłoby już możliwe. Tytułem wykazania przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt.: 1 k.p.c. skarżący powołali się na jedną uchwałę Sądu Najwyższego z 28 listopada 1984 r., III CZP 70/84 (OSNC 1985, nr 8, poz. 108), która miałaby znaleźć zastosowanie w realiach stanu faktycznego przedmiotowej sprawy oraz wyrazili dezaprobatę dla oceny prawnej okoliczności sprawy dokonanej zaskarżonym postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie, wobec niemożliwości odzyskania całości lub części nieruchomości stanowiącej działkę

o numerze ewidencyjnym [...] z uwagi na rzekome błędy tego Sądu w postępowaniu rozgraniczeniowym. W dalszej kolejności skarżący powołali się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., którą skonkretyzowali poprzez wskazanie na art. 379 pkt 5 k.p.c., gdyż, w ich ocenie, Sąd Okręgowy w Krakowie dokonując rozgraniczenia „nieruchomości nr [...] bezpośrednio z nieruchomością nr [...]1, pozbawił uczestników możliwości obrony swych praw własności części nieruchomości o obecnym numerze [...]”. Przesłankę tę skonkretyzowali również poprzez powołanie się na art. 367 § 3 k.p.c. w zw. z art. 379 § 4 k.p.c., gdyż w ich ocenie Sąd Okręgowy wydając zaskarżone postanowienie rozstrzygnął jednoosobowo, w sytuacji, kiedy wymagany był skład trzech sędziów, co skutkowało nieważnością postępowania. Zdaniem skarżących rekomendowana przez nich Sądowi Najwyższemu skarga kasacyjna była też oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) z uwagi na oczywiste, w ich ocenie, naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 378 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c., z art. 235² k.p.c. w zw. z art. 380 k.p.c., w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., a także z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. oraz z art. 391 § 1 k.p.c. i z art. 398²¹ k.p.c. przez bezpodstawne nieuwzględnienie zawartego w apelacji wniosku o objęcie nadzorem judykacyjnym postanowień Sądu Rejonowego w Olkuszu wydanych na rozprawach 9 lutego 2021 r. i 20 kwietnia 2021 r., wskutek czego, nie przeprowadzono wnioskowanych dowodów i nie ustalono faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie; pominięcie dowodu z dokumentacji z lat 1963 i 1972 dotyczącej wniosków odnośnie do pozwolenia na budowę domu, garażu i budynku gospodarczego tj. stodoły, dokumentów projektowych i wydanych decyzji, które to dokumenty, udowadniały fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, a ponadto pominięcie przez Sąd innych doprecyzowanych w skardze kasacyjnej wniosków dowodowych, przez co doszło do licznych błędów odnośnie do ustalenia okoliczności stanu faktycznego sprawy i przez co nastąpiła błędna ocena i kwalifikacja prawna dokonana przez Sąd Okręgowy w Krakowie.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącej przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., którą skarżący uczestnicy postępowania uszczegółowili wskazując na art. 379 pkt 5 k.p.c., wobec pozbawienia ich przez dokonujący rozgraniczenia Sąd Okręgowy w Krakowie możliwości obrony praw właścicielskich

oraz poprzez powołanie się na art. 367 § 3 k.p.c. w zw. z art. 379 § 4 k.p.c. wobec jednoosobowego rozstrzygnięcia postanowieniem przez ten Sąd, w sytuacji kiedy wymagany był skład trzech sędziów. Odnosząc się do wskazanej przez skarżących przesłanki należy zauważyć, że zawarcie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny kasacyjnej w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania należy brać pod uwagę z urzędu. Oznacza to także możliwość uwzględnienia skargi niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia określonego przepisu postępowania oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy. Jednocześnie, mając na względzie okoliczność, że na etapie tzw. przedsądu nie dochodzi do merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie tej skargi do rozpoznania nie jest konieczne najzupełniej pewne wykazanie, że postępowanie przed sądem drugiej instancji dotknięte było wadliwością określoną w art. 379 k.p.c. Konieczne jest jednak przedstawienie adekwatnej argumentacji, z której wynika, że stan taki jest co najmniej wysoce prawdopodobny. W sprawie nie uprawdopodobniono jednak, by zaszła wskazana przez uczestników postępowania przyczyna nieważności postępowania. Ubocznie jedynie należy przypomnieć, że nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., zachodzi wówczas, gdy strona, wbrew swojej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania i na skutek tego nie brała udziału w postępowaniu sądowym lub jego istotnej części. Nie dochodzi do nieważności postępowania z tej przyczyny, jeśli strona podjęła czynności w postępowaniu (zob.m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 września 2018 r., I PK 222/17, niepubl.; wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 2000 r., III CKN 416/98, OSNC 2000, nr 12, poz. 20; z 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00, niepubl.; z 13 maja 2005 r., IV CK 620/04, niepubl. i z 11 maja 2007 r., I CSK 70/07, niepubl.).

Odnosnie, natomiast, do okoliczności rzekomej nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym w Krakowie, w sytuacji kiedy zaskarżone skargą kasacyjną rozstrzygnięcie tego Sądu zostało wydane w składzie jednego sędziego, zamiast składu kolegialnego, należało przyjąć, że powołana przez uczestników

postępowania uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz.104), której nadano moc zasady prawnej, nie znajdzie w tym przypadku zastosowania. W uchwale tej Sąd Najwyższy uznał wprawdzie, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), ale ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po dniu 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny, co oznacza, że miała ona działać na przyszłość. Wyjaśniono w niej też przyczyny, z jakich postanowiono znieść wsteczne skutki dokonanej wykładni. Tymczasem kwestionowane skargą kasacyjną orzeczenie Sądu Okręgowego w Krakowie zostało wydane w składzie jednoosobowym 26 stycznia 2023 r., w efekcie przywołana przez skarżących zasada prawna nie rozciąga się na realia stanu faktycznego przedmiotowej sprawy. Okresu, w którym zapadło postanowienie zaskarżone skargą kasacyjną dotyczy postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22 (niepubl.), w którym przyjęto, że dokonane odstępstwo od zasady kolegialności składów ugruntowanych w postępowaniach odwoławczych dokonane w ustawie COVID-19 nie jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji. W kontekście zasad konstytucyjnych, ingerencja ustawodawcy w tę zasadę w czasie zagrożenia epidemiologicznego nie jest zatem z zasady niedopuszczalna i nie skutkuje *a priori* nieważnością postępowania (zob. też wydane w ostatnim czasie postanowienia Sądu Najwyższego w tym zakresie m.in.: z 31 stycznia 2024 r., I CSK 5804/22, niepubl., z 15 lutego 2024 r., I CSK 413/23, niepubl. i z 11 kwietnia 2024 r., I CSK 1092/23, niepubl.). Wydanie w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 nie może więc *in casu* stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c., co

byłoby przesłanką określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i którą Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Odnosząc się natomiast do wskazanej w skardze przesłanki „istotnego zagadnienia prawnego” należy zauważyć, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że za zagadnienie, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC BSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Wymóg przedstawienia zagadnienia w sposób ogólny i abstrakcyjny sprowadza się do tego, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W rachubę wchodzi więc nie tylko określona staranność i nakład pracy w zredagowaniu zagadnienia, ale przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, który może być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07, niepubl.). Podstawowym, bowiem, celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Odnosząc się wprost do sposobu wykazania, konkretyzacji powołanej przez skarżących przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. z wymogami stawianymi jej

w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należy stwierdzić, że wymaganiom tym skarżący nie sprościli. Zabrakło bowiem, przede wszystkim, konkretnego pogłębionego „wywodu prawnego”, którego nie mogła zastąpić jedynie wzmianka skarżących sprowadzająca się do przywołania jednej tylko uchwały Sądu Najwyższego oraz wyrażenia, właściwie niepopartej jakąkolwiek pogłębioną jurydyczną argumentacją, dezaprobaty dla rzekomych błędów w postępowaniu rozgraniczeniowym oraz oceny prawnej stanu faktycznego sprawy dokonanej zaskarżonym postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie. Brak pogłębionego uzasadnienia prawnego dla przedstawionych w skardze kasacyjnej zagadnień prawnych jest tym bardziej widoczny w sprawie, gdyż wiąże się one z kwestionowaniem skutków prawnych wynikających z aktu własności ziemi, której to problematyki dotyczy wiele orzeczeń Sądu Najwyższego, wskazanych zresztą w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego. W konsekwencji należy przyjąć, że wobec tak sformułowanych przez skarżących w sprawie zagadnień prawnych, w jej okolicznościach, stanowiły one próbę skarżących obejścia, wyrażonego wprost w art. 398³ § 3 k.p.c., zakazu oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach, dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Odnośnie zaś do przesłanki z art. 398 § 1 pkt 4 k.p.c. stwierdzić należy, że oparcie wniosku o twierdzeniu o oczywistej zasadności skargi obliguje skarżącego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Należy też przypomnieć, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230). Oceniając, więc, wynikającą z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy dostrzec, że ma ona charakter wyjątkowy; powinna, bowiem, dać się stwierdzić bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., III UK

45/07). Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19). Poza tym w orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, iż Sąd ten, rozpoznając nadzwyczajny środek odwoławczy w postaci skargi kasacyjnej, jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to wyklucza, w efekcie, nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06). Wskazanych wymogów skarżący nie spełnili. Otóż zaprezentowane przez nich „uzasadnienie” powołanej przesłanki „oczywistej zasadności skargi”, sprowadzające się do prostego odesłania do osobnej jednostki redakcyjnej skargi kasacyjnej, to jest – zarzutów, stanowi w istocie próbę zaangażowania tego Sądu do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu, przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Ponadto, skoro podstawami skargi kasacyjnej nie mogą być objęte zarzuty błędnych ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), to nie można z odwołaniem się do nich wywodzić twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ani wykazywać, że w rzeczywistości miał miejsce inny stan faktyczny, niż ustalony przez Sądy obu instancji, czyli inny, niż stanowiący podstawę rozstrzygnięcia. Należy także zauważyć, że podstawą oceny zarzutu naruszenia prawa materialnego podniesionego w skardze kasacyjnej jest zawsze stan faktyczny ustalony w sprawie przez sąd drugiej instancji na podstawie dowodów przeprowadzonych w sprawie, które sąd ten uznał za wiarygodne, a nie stan faktyczny, który zdaniem skarżącego powinien zostać ustalony na podstawie innej, niż przyjętej przez sąd *meriti*, oceny

tych dowodów. W konsekwencji należy stwierdzić, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania, zdaje się wskazywać, że jego autorzy odmiennie, niż to wynika z poglądów prezentowanych w doktrynie oraz utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego, pojmują funkcje sądu kasacyjnego, charakter skargi kasacyjnej oraz postępowania wywołanego jej wniesieniem. Wymaga podkreślenia, że wbrew założeniu przyjętemu w skardze kasacyjnej uczestników postępowania, Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową, przed którą dochodzi do kolejnego rozpoznania sprawy. Sam, zaś, fakt niepodzielania zapatrywania Sądu drugiej instancji w zakresie analizy prawnej przedstawionego w sprawie problemu nie może stanowić o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W tych okolicznościach twierdzenia skarżących odnośnie do kontestacji dla ustaleń faktycznych (w szczególności odmowy przeprowadzenia, pomijania wniosków dowodowych) i oceny prawnej dokonanej przez Sąd Okręgowy w Krakowie nie pozwalają na uznanie, że wniesiona przez nich skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego - na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną - orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1¹, § 3 i 4, art. 391 § 1, art. 398²¹ oraz art. 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

r.g.

